

АГРОСЕРВИС ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИНСТИТУЦИОНАЛ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Кудратова Ирода Турдибаевна

Тошкент давлат иқтисодий университетининг

Самарканд филиали ассистенти

АННОТАЦИЯ

Мақолада агросервис хизматларини ривожлантиришнинг институционал йўналишидаги тадбирлар қишлоқ хўжалик товар ишлаб чиқарувчилар ва агросервис субъектлари ҳуқуқлари, қишлоқ хўжалигида сервис хизматини кўрсатишни ривожлантиришга таъсир этувчи омилларга алоҳида тўхталиб ўтилган.

Калит сўзлар: агросервис, қишлоқ хўжалиги, бозор муносабатлари, давлат, бош ислоҳатчи, иқтисодий ислоҳот, хизмат.

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ АГРОСЕРВИСА

Кудратова Ирода Турдибаевна

ассистент Самаркандского филиала Ташкентского государственного

экономического университета

АННОТАЦИЯ

В статье меры институционального направления развития агросервиса ориентированы на права сельхозпроизводителей и субъектов агросервиса, факторы, влияющие на развитие предоставления услуг в сельском хозяйстве.

Ключевые слова: агросервис, сельское хозяйство, рыночные отношения, государство, главный реформатор, экономическая реформа, сервис.

INSTITUTIONAL DIRECTIONS FOR AGRO SERVICE DEVELOPMENT

Kudratova Iroda Turdibaevna

assistant of the Samarkand branch of the Tashkent State Economic University

ABSTRACT

In the article, measures of the institutional direction of development of agricultural services are focused on the rights of agricultural producers and subjects of agricultural services, factors influencing the development of service provision in agriculture.

Key words: agroservice, agriculture, market relations, state, main reformer, economic reform, service.

КИРИШ

Барқарор иқтисодий ривожланиш илмий сифими юқори бўлган маҳсулотлар тайёрлашни, иқтисодиёт тармоқларида ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик жиҳатдан янгилашни, доимий равишда замонавий технологиялар ҳамда инновацияларни жорий этишни талаб қилади.

Бизнингча иқтисодий барқарор ривожланиш – бу бозор шароитида кенгайтирилган такрор ишлаб чиқариш учун хўжалик юритувчи субъектлар томонидан ижтимоий–иқтисодий фаолиятини тўлиқ таъминлаши учун етарлича маблағ ишлаб топиши ва ундан самарадорли фойдаланиш ҳамда бозор ўзгаришларига мослаша олиш қобилияти тушунилади.

Шу нуқтаи назардан миллий иқтисодиётни барқарор ривожлантириш кўп жиҳатдан иқтисодиётни бозор шароитида бошқариш ва унинг йўналишлари ҳамда соҳаларини техник ва технологик жиҳатдан янгилаш, юқори технологияли қайта ишлаш тармоқларини барпо этиш, ер ва бошқа ресурслардан унумли фойдаланиш бўйича қулай шарт-шароитларни яратиш билан бевосита боғлиқ. Шу боис, мамлакатимизда иқтисодиётнинг барқарор ривожланиши учун унинг тармоқлари ролини, айниқса юқори қўшимча қийматли тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш салоҳиятини оширишга алоҳида эътибор қаратилмоғи зарур.

Республикамиз иқтисодиётининг асосий тармоқларидан бири ҳисобланган қишлоқ хўжалигини босқичма-босқич бозор муносабатларига ўтказишда давлат бош ислоҳатчи ва изчил иқтисодий ислоҳотларни амалга оширувчиси ҳисобланади. Айниқса, қишлоқ хўжалиги тармоғининг мавсумий характерга эга эканлиги ва унинг табиий иқлим шароитига боғлиқлиги, шунингдек тармоқнинг республикамиз саноати учун асосий хом-ашё етказиб берувчи ва аҳолини эса зарурий озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминловчи соҳаси сифатида табиий равишда давлат томонидан қўллаб-қувватлашни тақозо этади.

Тадқиқот методологияси. Изланишларимиз натижасида агросервис хизматларини ривожлантириш асосида аҳоли турмуш даражасини ошириш бўйича илмий хулосалар ва таклифлар берилган. Тадқиқотни олиб бориш жараёнида абстракт фикрлаш, иқтисодий-статистик таҳлил каби усуллардан кенг фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар.

Агросервис хизматларини ривожлантиришнинг институционал йўналишидаги тадбирлар қишлоқ хўжалик товар ишлаб чиқарувчилар ва агросервис субъектлари ҳуқуқлари, қишлоқ хўжалигида сервис хизматини кўрсатишни ривожлантиришга қаратилган қонунлар ва қонун ости меъёрий ҳужжатлар, шунингдек амалдаги бошқа ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларни такомиллаштириш масалаларини ўз ичига олади. Айниқса, бундай йўналишдаги тадбирларни амалга оширишда агросервис хизматлари бозорида эркин рақобат муҳитини шакллантиришга имкон берувчи хизмат кўрсатиш билан шуғилланадиган хусусий тадбиркорлик корхоналарини, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш, истеъмолчига етказиб беришга доир хизматларни амалга оширувчи субъектлар бўйича меъёрий ҳужжатларни мукаммаллаштирилиши мақсадга мувофиқдир.

Қишлоқ хўжалигида агросервисни ривожлантиришни ҳукумат томонидан қўллаб-қувватловчи иқтисодий йўналишларга молия, кредит, солиқ, суғурта, шартномавий муносабатлар, моддий-техника ресурслари таъминоти, ҳамда агросервис субъектларини иқтисодий эркинлик ва мулкий ҳуқуқларни таъминлаш (хусусий хизмат кўрсатувчи субъектлар) бўйича амалга ошириладиган иқтисодий вазифалар киради.

Давлат томонидан қўллаб-қувватлашнинг агротехнологик йўналиши агросервис хизмат кўрсатиш орқали амалга ошириладиган илмий-технологик чора-тадбирлар, жумладан, ерни ҳайдаш, экинлар селекцияси ва уруғчилик тизимини ривожлантириш, зооветеринария, наслчилик тизими ва ем-хашак таъминоти хизматини такомиллаштириш каби вазифаларда ўз аксини топади.

Бу борада Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 24 февралдаги ПҚ-5006-сон қарорида қатъий вазифаларни, жумладан “Қишлоқ хўжалиги ерлари билан боғлиқ муносабатларнинг барқарорлигини таъминлаш, давлат мониторинги, қишлоқ хўжалиги ерларидан фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш тизимини тубдан такомиллаштириш ва соҳага ахборот-коммуникация технологияларини кенг жорий этиш”¹ зарурий масалалардан бири эканлигини белгилаб берган.

Ҳозирги табиий-иқлим шароитларининг глобал миқёсда ўзгариши экологик муҳофаза йўналишидаги масалаларни республикамизда агросервис хизматларини амалга оширишда ҳам долзарб муаммога айлантиради. Шу сабабли, экология билан боғлиқ вазифаларни маҳаллий бошқарув органлари

¹ ПҚ-5006-сон 24.02.2021. Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлардан фойдаланиш ва муҳофаза қилиш тизимини такомиллаштиришга доир кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида (lex.uz)

иштирокида давлат томонидан ҳал қилиш бўйича қуйидаги махсус чора-тадбирлар ишлаб чиқилиши зарур. Жумладан:

- қишлоқ хўжаликда агросервисни амалга оширувчи бир қатор субъектларда захарли химикатлар ва ўғитлардан белгиланган меъёр ва муддатларда фойдаланишни назоратга олиш;

- ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш бўйича мелиорация ва ирригация хизматларини амалга оширишда ҳамда сув, шамол эрозиясидан сақланишда мақсадли инвестиция маблағларидан тўғри фойдаланиш;

- суғоришда СИУ хизматлари фаолиятини амалга ошириш жараёнида атроф муҳитни ифлосланиш, шурланишдан муҳофаза қилишга йўналтириш ва назорат қилиш;

- чорва моллари ва қишлоқ хўжалиги экинларини турли тез тарқалувчан юқумли касалликларнинг олдини олиш ва уларга қарши курашиш хизматларининг самарали фаолиятини йўлга қўйиш;

- республиканинг ҳар бир ҳудудда табиатни асрашга имкон яратувчи турли экологик хизматларни муқобил шакллари (давлат, нодавлат)ни самарали тизимини яратиш.

Бироқ, давлат томонидан экология билан боғлиқ бўлган чора-тадбирларни амалга ошириш ва экологик мувозанатни сақлаш масаласини ҳал этиш жараёнида ҳар бир агросервис хизматларини амалга оширишда шу соҳада банд бўлган ишловчиларни фаол қатнашиши, уларни доимо ўзининг экологик саводхонлигини ошириши асосий вазифалардан бири сифатида эътироф этилиши зарур.

Ижтимоий йўналишдаги агросервисни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш чора-тадбирларига сервис хизмат кўрсатиш тузилмаларини ривожлантириш, аҳоли учун муносиб турмуш шароитини яратиш, қишлоқ хўжалигик корхоналарига хизмат кўрсатишда банд бўлганларни ижтимоий суғурталаш, касаллик ва аёлларнинг ҳомиладорлик даврларида моддий-молиявий ёрдам бериш, маориф ва тиббий хизмат кўрсатиш тизимларини такомиллаштириш каби бир қатор бошқа масалалардан иборат.

Қишлоқ хўжалигида агросервис хизматларини давлат томонидан иқтисодий қўллаб-қувватлаш учун, бизнинг фикримизга кўра, биринчи навбатда аграр тармоқни молиялаштиришнинг салмоқли манбаи бўлган кредит ресурслари билан таъминлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари асосий ўринлардан бирини эгаллайди. Республикада қишлоқ хўжалигида агросервис хизматларини кредитлаш асосан:

- тижорат банкларининг мақсадли кредит маблағлари ва давлат бюджети ҳисобидан ажратиладиган мақсадли маблағлар;
- давлат эҳтиёжи учун харид қилинадиган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ҳисоб-китоби бўйича ажратиладиган махсус жамғарма маблағлари;
- бошқа турли жамғармалар томонидан ажратиладиган маблағлар;
- кредит уюшмалари ҳисобидан ажратиладиган маблағлар;
- ҳамкорликдаги корхона ёки ташкилотларнинг бўнак маблағлари;
- қишлоқ хўжалиги техника воситаларини лизинг асосида харид қилишда вужудга келадиган маблағлар;
- шахсий, хусусий ва бошқа маблағлар ҳисобидан амалга оширилади.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Бизнинг фикримизча, энг аввало, қишлоқ хўжалигида сервис хизматини такомиллаштириш ва ривожлантириш учун кредит ажратиш режасини республикамиз ҳудудлари бўйича бир хил миқдорда кредит ажратиш режаси ўрнига, Ўзбекистон Республика Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги ҳамда Республика Фермер хўжаликлари уюшмаси ва молия институтлари билан ҳамкорликда қишлоқ хўжалик товар ишлаб чиқарувчиларининг моддий-техника таъминоти, асосий воситалар ва айланма маблағларга бўлган талабларини ўрганиш бўйича мониторинг натижаларига асосан кредитлар ажратиш тизимига ўтиш мақсадга мувофиқ.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати (REFERENCES)

1. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi Kengashining 07.01.2021 yildagi “O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoyevning 2020-yil 29-dekabrda Oliy Majlis va O‘zbekiston xalqiga murojaatnomasida bayon etilgan takliflar va xulosalardan kelib chiqadigan vazifalar to‘g‘risida” qarori, 681-IV-son.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022 yildagi “2022 - 2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida” Farmoni, PF-60-son.
3. “Ўзбекистон – 2030” стратегияси Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 11 сентябрдаги PF-158 сонли Фармони.
4. Даль В.И. Толковый словарь великорусского языка. 2-е изд. М., 1882. Т. IV. С.512.
5. Ожегов С.И. и др. Грамматический словарь русского языка. -М.: Русский язык. 1991. -432стр.
6. Котлер Ф. Основы маркетинга. М. Прогресс. 1992.-734с.

7. Ширай В.И. Мировая экономика и международные отношения: Учебное пособие. М.: Дашков И. К.2003. С.226.
8. Котлер Ф. Маркетинг-менеджмент // Экспресс-курс. 2-е изд. С.301.
9. Составлено по кн.: Николайчук В.Е. Маркетинг и менеджмент услуг // Деловой сервис. Спб.: Питер, 2005. С.608.
10. Мирзаев К.Ж. Агросервис хизматлари самарадорлигини оширишнинг методологик асослари. Иқтисодиёт фанлари доктори илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. - Самарканд: 2012. 157 бет.
11. Қ.Ж Мирзаев, Э.Ш. Шавқиев, Б.К. Жанзаков. Инновацион иқтисодиёт. (Ўқув кўлланма - Т.: «Инновацион ривожланиш нашриёт-матбаа уйи»,2020. - 298 бет.
12. Mirzaev K. The market livestock service of the Republic Uzbekistan // Spanish journal of rural development University of Santiago de Compostela. Volume II, - No 2. Spain. 2011. - P. 97-106.
13. Мирзаев Қ.Ж., Пардаев М.Қ. Хизматлар соҳаси иқтисодиёти. Ўқув кўлланма, -Т.: “Иқтисод-молия”, 2014. Б -111.
14. Mirzaev, K. (2011). Approaches and issues for developing livestock services in Uzbekistan. Perspectives of Innovations, Economics and Business, PIEB, 8(2), 23-25.